

دریغا فارسی

تألیف

سید مصطفی میر سلیم

ویرایش

حسن فقیه عبداللہی

میرسلیم، مصطفی، ۱۳۲۱ -

دریقا فارسی / تألیف مصطفی میرسلیم، ویرایش حسن فقیه عبداللهی. - تهران: آمه، ۱۳۸۴.
۱۳۰ ص

ISBN : 964 - 6061 - 45 - 1 ریال: ۱۳۵۰۰

فهرستتویسی براساس اطلاعات فیبا.

کتابنامه : ص. ۵۵.

۱. فارسی - - واژه‌ها و ترکیبات خارجی. الف. فقیه عبداللهی، حسن، ویراستار. ب. عنوان.

۴ / ۴۱۶۲

PIR ۲۹۷۳ / م ۹۴۴

۱۷۴۷۰ - ۸۴ م

کتابخانه ملی ایران

انتشارات آمه

میدان فردوسی، خیابان فرصت، ساختمان ۹۸، تلفن: ۸۸۸۱۲۳۳۹-۸۸۸۴۷۰۴۴

دریقا فارسی

• مؤلف: سید مصطفی میرسلیم

• ویراستار: حسن فقیه عبداللهی

• ناشر: آمه

• حروف‌نگار و صفحه‌آرا: معصومه آقاخانی‌نژاد

• طراحی و لیتوگرافی: مجتمع خدمات چاپ امید

۸۸۳۰۳۴۱۹-۸۸۳۰۳۵۷۲

• نوبت چاپ: اول - شهریور ۱۳۸۴

• شمارگان: ۲۲۰۰ جلد

• چاپ و صحافی: معراج

فروش رایانه‌ای و برخط (online) از طریق پایگاه آی آی کتاب (www.iketab.com)

ISBN 964 - 6061 - 45 - 1

شابک ۹۶۴ - ۶۰۶۱ - ۴۵ - ۱

فهرست

۱	 دیباچه
۵	 مقدمه
۹	 ۱. عقب ماندگی
۱۵	 ۲. دریغا فارسی
۲۳	 ۳. وادادگی
۲۹	 ۴. خودباوری
۳۵	 ۵. عادی سازی
۳۹	 ۶. بهانه ها
۳۹	 الف. اختلال در زنجیره کلام
۴۰	 ب. عربی زدایی
۴۵	 ۷. جفا به فارسی
۴۵	 الف. صدا و سیما
۴۶	 ب. مطبوعات
۴۶	 ج. آگهی های تجارتي

۴۷	د. نمایشگاه‌ها، گنجینه‌ها و تماشاخانه‌ها
۴۸	هـ. فرهنگ مکتوب
۴۸	و. معلمان
۴۹	۸ نتیجه‌گیری
۵۵	منابع
۵۷	پیوست‌ها
	پیوست یک: قانون ممنوعیت به‌کارگیری اسامی، عناوین و اصطلاحات بیگانه
۵۹	پیوست دو: آیین‌نامه اجرایی قانون ممنوعیت به‌کارگیری اسامی، عناوین و اصطلاحات بیگانه
۶۵	اصلاحیه ماده (۱۳) آیین‌نامه اجرایی
۷۵	پیوست سه: مشروح مذاکرات مجلس شورای اسلامی به هنگام تصویب طرح ممنوعیت به‌کارگیری اسامی، عناوین و اصطلاحات بیگانه:
۷۷	الف. بحث و بررسی در خصوص طرح ممنوعیت به‌کارگیری اسامی، عناوین و اصطلاحات بیگانه
۷۸	ب. تصویب طرح ممنوعیت به‌کارگیری اسامی، عناوین و اصطلاحات بیگانه
۹۵	

دیاچه

به کارگیری لجام گسیخته واژه‌های بیگانه در زبان فارسی، بویژه در گفتار و نوشتار کارشناسان و متخصصان و کارمندان و دولتمردان، کیان این زبان زیبا، شیرین و مقدس را با خطر جدی مواجه کرده است به گونه‌ای که در سال ۱۳۷۵ نمایندگان مجلس شورای اسلامی را به تصویب قانون ممنوعیت به کارگیری واژه‌های بیگانه واداشت.

روند اجرای آن قانون از قوت لازم برخوردار نبوده و عملاً به حفظ قابلیت و اصالت زبان فارسی به عنوان یکی از ارکان هویت ملی عنایت شایسته نشده است و سیل واژه‌های بیگانه و به دنبال

آن فرهنگ و تفکر وابسته به زبان عاریتی، زبان و ادب فارسی و فرهنگ ایرانی اسلامی ما را همچنان تهدید می‌کند.

چون بررسی عوامل و تحلیل علت‌های تداوم نفوذ واژه‌های بیگانه در زبان فارسی و شیوع آن نزد عام و خاص، ضروری به نظر رسید ما نیز سعی کردیم در قالب این رساله بدان پردازیم و بویژه به بحث عقب‌ماندگی در زمینه فناوری و نیز به فرایندهای ملازمت، وادادگی، خودباختگی، عادی‌سازی، اهمال، بهانه‌جویی و عربی‌زدایی اشاره کنیم.

اگر بخواهیم مهم‌ترین و مؤثرترین راه‌های رواج خطاها و رخنه واژه‌های بیگانه را برشمردیم باید بترتیب از رسانه‌های همگانی در سطح میهنی و جهانی، آگهی‌ها، نمایشگاه‌ها، فرهنگ مکتوب و فرایند آموزش یاد کنیم.

ضمن طلب یاری از همه علاقه‌مندان به ایران و اسلام و فرهنگ پربهای ایرانی اسلامی و بویژه زبان و ادب فارسی، برای چاره‌جویی این نابسامانی، پیشنهادهایی در ده بند (—: فصل هشتم

کتاب حاضر) برای مهار کردن روند رو به گسترش کاربرد واژه‌های بیگانه در دستگاه‌های قانونگذاری، اجرایی و قضایی کشور و تمام سازمان‌ها، شرکت‌ها و مؤسسات و غیرآن که بعلاوه آثار مخربی بر هویت فرهنگی نسل جوان کشور می‌گذارد، ارائه کرده‌ایم. باشد که به مدد الهی مفید افتد.

سید مصطفی میرسلیم

دی ۱۳۸۳

مقدمه

نه سال پیش، پس از بحث‌ها و بررسی‌های کارشناسی مفصل (پیوست ۳)، طرح قانونی منع به‌کارگیری واژه‌های بیگانه در مجلس شورای اسلامی تصویب شد (پیوست ۱). در آن زمان عده‌ای از نمایندگان اجرای کامل این طرح را غیرممکن، برخی آن را مشکل و تصویب‌کنندگان طرح نیز آن را ضروری دانستند. البته همگی کم و بیش به اهمیت موضوع اذعان داشتند و پاسداری از زبان فارسی را گوشه‌ای از وظیفه مقدس حفظ استقلال فرهنگی قلمداد می‌کردند که بی‌توجهی بدان خسارت‌های جبران‌ناپذیر به هویت ملی ما می‌زند و بویژه بیشترین زیان را به نسل جوان کشور

می‌رساند. پس با تصویب آن قانون، مجلس شورای اسلامی بر همگان تکلیف کرد و از آن میان، عده‌ای مسؤول مستقیم اجرای قانون شدند. اما آنچه از روح قانون و مجموع مذاکرات کارشناسان مستفاد می‌شود این که همه باید مراعات مفاد آن را وجهه همت خود سازند (پیوست‌های ۲ و ۳).

براستی آن قانون در این چند سال چه‌گونه به اجرا درآمد؟ در و دیوار شهرها، محله‌ها، کوی‌ها و ... تا چه اندازه از واژه‌های بیگانه پاک شد؟ متون انتشار یافته، از نظر به کار نبستن واژه‌های وارداتی، تا چه حد پالایش یافت؟ در مجامع و مجالس رسمی با چه جدّیتی از به‌کارگیری واژه‌های عاریتی خودداری شد؟ رسانه‌های همگانی، بویژه صدا و سیما و مطبوعات، در عمل چه‌گونه آن قانون را محترم شمردند و برای مخاطبان سرمشق‌های شایسته‌ای شدند؟ در محاورات عمومی چه بهایی به اجرای این قانون داده شد و به چه میزانی استفاده از واژه‌های بیگانه را قبیح شمردند؟ جریان ورود و نفوذ واژه‌های وارداتی چه روندی طی

کرد و چه تغییری یافت؟ جایگزینی این واژه‌ها، واژه‌گزینی و طراحی واژه‌های جدید مورد نیاز مراکز علمی، صنعتی و بازرگانی با چه سرعتی پیش رفت و اصولاً آیا بازدارندهٔ هجوم سیل آسای واژه‌های عاریتی به دانشگاه‌ها، مراکز پژوهشی، صنایع، مراکز تولیدی و نیز در بین دولتمردان و به تبع آن در ادارات شد؟ پاسخ این پرسش‌ها و بسیاری دیگر را باید دستگاه ناظر بر اجرای قانون بدهد.

ما در هشت فصل این نوشتار سعی کرده‌ایم به یادآوری برخی نکات پردازیم و به پاسخ بعضی از سؤالات مطرح شده اشاره کنیم و در ضمن، فرایند ذهنی وابستگی و تعلق خاطر را به واژه‌های بیگانه، که گاهی به صورت نوعی اهمال و گاه به شکل لجاج ظاهر می‌شود، تجزیه و تحلیل نماییم و سپس بخشی از فعالیت‌ها را که باید پی‌گیری کرد و کوشش‌هایی که لازم است فرارو نهاد تذکر دهیم و بنوعی به دوستداران زبان فارسی، به آنان که معتقد به اصالت و ارزش این میراث مقدس‌اند، به آنها که دغدغهٔ هویت

ایرانی - اسلامی را در سر دارند و به سرنوشت کیان فرهنگی کشور می‌اندیشند و به همه کسانی که ضمن قبول ضرورت مبادلات فرهنگی، خواهان حفظ استقلال و اقتدار جمهوری اسلامی ایران‌اند هشدار دهیم که تهدیدها بسا سهمناک و پیش‌رونده است: باید بپاخواست و به فریاد رسید...، مبادا فردا دیر باشد!